

Grijs in alle kleuren

Steeds meer ouderen van allochtone afkomst zullen de volgende jaren een rusthuis opzoeken. De Vlaamse overheid wil daarom dat instellingen tegen 2010 meer allochtoon personeel inschakelen. Exclusief allochtone rusthuizen, zoals die in Nederland bestaan, zijn voorlopig geen optie.

Vlaanderen telt 40.993 zestigplussers van niet-Belgische nationaliteit, de groep genaturaliseerde allochtonen niet meegeteld. De Nederlanders en Italianen vormen de grootste groep, gevolgd door 2.800 Marokkanen en 2.600 Turken. Dit is het topje van de ijsberg. Het aantal allochtone ouderen wordt nog altijd onderschat. De voorbije tien jaar is in Vlaanderen het aantal allochtone zestigers zelfs verdubbeld. Vandaag vinden ze maar met mondjesmaat hun weg naar het rusthuis, maar de komende tien jaar zal dat drastisch veranderen. Volgens cijfers van het Minderhedenforum zal het aantal Marokkaanse ouderen tussen 2000 en 2015 met 311% stijgen en het aantal Turkse ouderen met 314%.

Geen aparte bejaardentehuizen?

De ouderensector weet wat op haar afkomt: de groep van allochtone ouderen wordt niet alleen groter, maar ook gekleurd. Heel wat allochtonen van veertig of vijftig jaar oud laten hun zorgbehoevende ouders of grootouders, de zogenaamde oudkomers, in het kader van de gezinshereniging naar België komen. De algemene opvatting dat allochtonen hun familiale besognes zelf beredderen, strookt niet echt meer met de werkelijkheid. In steeds meer allochtone gezinnen gaan beide partners werken. Deze mensen zullen bij de zorg voor hun ouders een beroep moeten doen op professionele zorgverlening. Reden genoeg voor de Vlaamse minister van Welzijn om het fenomeen in kaart te brengen. Haar conclusie: een exclusief bejaardentehuis voor allochtonen, zoals in sommige Nederlandse steden bestaat, kan volgens haar niet. Wel spoort ze de sector aan meer allochtonen in

dienst te nemen die zowel met de taal als met de cultuur voeling hebben. "Vooral in steden als Genk, Brussel en Antwerpen kan je vandaag al van multiculturele bejaardentehuizen spreken. In de rest van het land moet de grote toestroom nog op gang komen," zegt de minister.

Wat vinden de allochtonen daar zelf van? In opdracht van de Vlaamse Gemeenschapscommissie voerde het Overleg-

grond. In verzorgingshuis Raffy in Breda wonen bijvoorbeeld al bijna een halve eeuw Molukse en Indische ouderen. Huize Raffy werd in 1958 opgericht voor mensen die na de onafhankelijkheid van Indonesië kozen voor het Nederlandse staatsburgerschap. Het verzorgingstehuis biedt beide groepen zorg aan gebaseerd op de eigen achtergrond en cultuur. "We houden rekening met veel meer dan taal en voeding," zegt directeur *Gert van der Pluijm*. "Deze

Oude allochtonen en hun rusthuis

platform Allochtone Ouderen (OVALLO) in 2004 een vooronderzoek naar de noden en behoeften van de Brusselse allochtone ouderen op het gebied van gezondheid en welzijn. Deze groep maakte toen 17% uit van de Brusselaars die ouder dan vijftig waren. Goed om weten: de groep is groter, want genaturaliseerde allochtonen werden ook door deze onderzoekers als autochtoon beschouwd. Centraal bij de allochtone ouderen stond het verlangen naar een zorg die humaan, maar ook cultuursensitief is. Tegelijk bleek ook dat de zorgsector moeilijk toegankelijk voor hen was. Er zijn financiële, institutionele, taalkundige en culturele drempels.

Nederland kent verschillende rusthuizen, verzorgingshuizen worden ze daar genoemd, die op maat zijn ingericht van allochtone ouderen. De instellingen vertrekken van de filosofie dat de zorgvraag van ouderen in een verzorgingshuis mee bepaald wordt door hun culturele achter-

mensen eten graag gezamenlijk, hebben meer behoefte aan huiselijkheid. Respect voor de levenservaring en levenswijsheid van ouderen is ingebakken in de cultuur, net als de band met de natuur. Verder kennen ze een hoge mate van lichamelijke hygiëne en ontbreekt het hen aan assertiviteit. Ze gaan overigens op een specifieke manier met elkaar om. Met al die feiten houden wij rekening."

Om zich zo goed mogelijk in de leefwereld van de Indische en Molukse ouderen te kunnen verplaatsen, worden medewerkers waar nodig bijgeschoold. Gert van der Pluijm: "Specifiek cultuurgebonden activiteiten zijn de muziek, waarbij Indische en Molukse liederen de boventoon voeren, de kerkdiensten voor zowel de katholieke en de protestantse ouderen, en de toko met de verkoop van allerlei typisch Indische hapjes en snoepjes. Taal, geur en muziek vormen een onderdeel van de cultuurgebonden activiteiten die we organi-

NORA
THEYS

Naast Raffy is er een handvol andere Nederlandse verzorgingshuizen die zich op allochtone ouderen richten: Patria (Bussum), Nieuwe Beekvliet (Sint-Michielsgestel), Rumah Saya (Ugchelen) en Dennenrust (Wageningen). Voor joodse ouderen bestaan er twee verzorgingshuizen: Beth Shalom in Amsterdam en het Mr. L.E. Visserhuis in Den Haag. Daarnaast zijn er multiculturele verzorgingshuizen met opvang voor verschillende etnische groepen. In Weesp is er een project 'leefstijl-wonen' in het verpleegtehuis Hogewey. In het verpleegtehuis zijn drie leefstijlgroepen gevormd waarvan er twee zijn gericht op Indische dementerende ouderen. In het wooncentrum De Venser in Amsterdam is De Palmentuin er speciaal voor Surinaamse ouderen. Het complex bestaat uit tien woningen die toegewezen worden aan mensen met een zorgindicatie. In Den Haag gebruiken het verpleeghuis Schildershoek en de verzorgingshuizen Om & Bij en Rivierenbuurt een belevingsgerichte benadering. Daar en in de driehonderd aanleunende ouderenwoningen is 55% van de bewoners van allochtone afkomst, evenals 70% van de vierhonderd medewerkers. Er verblijven dertien etnische groepen, waarvan de Surinaamse Hindoestanen de grootste groep vormen.

seren. Er is bijzondere aandacht voor eten, samenzijn, gastvrijheid, feesten en pasar malams (Indonesische markt of ontmoetingsplaats, nvdr). En tot slot: de leefomgeving dient zo ingericht te worden dat de ouderen zich thuis voelen."

De nieuwe generatie ouderen

De Vlaamse rusthuizen tellen momenteel weinig allochtone residenten. "Wij hebben geen enkele allochtone bejaarde op 108 bewoners," zegt *Peter Hubrechts*, directeur van het OCMW-rusthuis De Pelikaan in Deurne. "De zestien andere Antwerpse OCMW-rusthuizen tellen maximaal een of twee allochtonen. Maar we zijn ons aan het voorbereiden op meer, zeker in de districten. De volgende generatie rusthuisbewoners zal gevarieerder zijn. Momenteel wordt er volop gewerkt aan een beleid rond allochtone ouderen." En dat is geen overbodige luxe. Over heel België zal het aantal zestigplussers van allochtone afkomst tegen 2010 verdubbeld zijn, zo stelde professor Guido Cuyvers Katholieke Hogeschool Kempen op het colloquium 'Waardig ouder worden' in september 2006.

Momenteel is de behoefte aan opvang nog relatief beperkt, maar anno 2006 bleek al een kwart van de zestigplussers in Brussel van buitenlandse origine te zijn. Hiervan komt 62% uit andere Europese landen, vooral Italië en Frankrijk. De rest komt uit andere continenten.

Een Genks rusthuis, eind april, onder een zuiderse zon. Binnen wordt de 'Italiaanse Dag' gevierd. Pasta, wat had u gedacht, Italiaanse kleuren en animatie volop. "Wij hebben dit jaar de eerste ouderen van Turkse afkomst ontvangen," zegt *Danny Harcoer*, directeur van de twee Genkse OCMW-rusthuizen Heiderust en Herfstvreugde, samen goed voor 260 bewoners. "In se gaat de 'problematiek' niet over all-

"In de steden kun je vandaag al van multiculturele bejaardentehuizen spreken. In de rest van het land moet de grote toestroom nog op gang komen."

ochtonen, maar moslims. Wij hebben al een hele tijd ouderen van vooral Italiaanse herkomst, naast Polen, Russen, Grieken en Slovaken. We volgen allang een beleid van diversiteit." Harcoer betreurt de "stemmingmakerij" rond de "aankomende golf" allochtone bejaarden in rusthuizen. "Het is net alsof het niet mag goed gaan. Ook de eerste Italiaanse rusthuisbewoners hadden een aanpassingsperiode nodig. Ze spraken geen Nederlands. Hun gemeenschap begreep niet dat hun kinderen hen 'naar eens rusthuis sturden'. Net zoals we toen rekening hielden met de persoonlijke wensen en verwachtingen van al onze bewoners, zullen we dat ook doen met ouderen van Turkse en Marokkaanse afkomst. In zoverre ze haalbaar zijn. Daarom is een intakegesprek van groot belang."

Harcoer geeft toe dat de cultuurverschillen met islamitische bewoners groter zijn. "Halal maaltijden zijn niet het enige verschil. De vrouwen hebben het ook moeilijk met mannelijke verpleegkundigen die hen wassen. We respecteren dat zo goed mogelijk." Tolken Turks of Italiaans zet het rusthuis niet in. "Een goed deel van ons personeel, van de keuken tot verpleging, is van allochtone afkomst. Als het nodig is, helpen ze. Voor de Turkse ouderen, die inderdaad vaak weinig Nederlands spreken, lieten we een handleiding samenstellen. Met pictogrammen en met de meest

courante woorden en zinnen, alles fonetisch gespeld. Dat bleek indertijd met de oudere Polen een goed werkinstrument. De appreciatie bij de ouderen en hun familie was groot." Toch sluit de directeur anderstalige verpleegkundigen en zorgkundigen niet uit. "Een niet onbelangrijke groep van onze bewoners is zwaar dementerend. Zij verliezen snel hun kennis van het Nederlands en vallen terug op hun oude moedertaal. Het is belangrijk dat ze zich begrepen en veilig voelen." Maar de voertaal blijft het Nederlands. Kijk wat er vandaag gebeurt met onze Italiaanse dag: de nationale fierheid bij de mensen van Italiaanse afkomst is groot. Dat is normaal. Maar je moet niet proberen hen alleen in

het Italiaans aan te spreken. De mensen reageren dan beledigd, want ze voelen helemaal zich geïntegreerd. En als het voetbal is, dan kijken ze naar de RAI, dat klopt. Op grote voetbalmomenten bestaat het hele rusthuis uit Italianen."

Rusthuizen zijn niet vanzelfsprekend bij mensen van Turkse afkomst. "Het is voor een kind van Turkse afkomst niet gemakkelijk om met de ouder naar ons te komen. Eerlijkheid en duidelijke grensafbakening zijn nodig om problemen te vermijden. Momenteel hebben we twee Turkse vrouwelijke bewoners, plus een vrouw en een man die op de wachtlijst staan. Ze zullen dit jaar niet de laatste zijn." Ondanks de culturele verschillen is het zinloos om allochtonen en autochtonen te scheiden in een instelling, vindt Harcoer. "In onze ouderdom zijn we allemaal gelijk en hebben we dezelfde verwachtingen. We willen in de herfst van ons leven gelukkig en gezond zijn. Ouderen hebben vooral zorg nodig. De ouderen van nu zijn niet meer die van twintig jaar geleden. De meesten zijn zwaar zorgbehoevend."

tekst | **Peter Dupont**
illustratie | **Nora Theys**